

Cultura

El consolat de Mèxic rescata documents inèdits de l'escriptor

OCTAVIO PAZ

Barcelona, ciutat talismà del poeta

Una exposició recorda els lligams del Nobel mexicà amb Catalunya en el seu centenari

FONDO CASTELLET

Fotografia feta a Formentor el maig del 1961, amb Camilo José Cela, Emilio Lorenzo, Josep Maria Castellet, Octavio Paz, Jaime Gil de Biedma i Joan Petit

JOSEP PLAYÀ MASET

Barcelona

El juliol del 1974, tornant d'un viatge a Barcelona, el poeta i escriptor Octavio Paz i la seva dona Marie-José van escriure al seu amic, el també poeta Pere Gimferrer: "Barcelona s'ha convertit en una mena de ciutat-talismà: cada vegada que estem tristos o desesperats pensem que potser ens podríem escapar a Barcelona".

No va ser pas una reacció pun-

tual i nostàlgica d'Octavio Paz cap a la capital catalana, sinó el fruit d'una llarga relació. "Sovint recordem els dies de Barcelona de l'any passat, i la nostra trobada, que va ser una de les millors coses que ens van passar a Espanya", li diu en una altra carta al pintor Antoni Tàpies, el 1975. I a l'editor Hans Meinke li explica, el 1991: "Ens costarà oblidar els dies de Barcelona, les nostres converses (...) la passejada per la Rambla (...) Barcelona em va tornar a conquerir (...) Espais nobles i amplis, els til·lers, les avingudes, l'animació". Totes

aquestes expressions d'agraïment estan recollides juntament amb altres documents, correspondència inèdita, fotografies, llibres, cartells i obra plàstica (de Frederic Amat i Alberto Gironella) a l'exposició *Escritura indeleble del incendio. Octavio Paz y Cataluña*, inaugurada ahir al consolat de Mèxic a Barcelona (oberta fins a l'1 de desembre, de 9 a 13 h.). La mostra, comissariada per Aurelio Major i Berenice Pardo, forma part dels actes programats dins del centenari del naixement del Nobel de literatura. La visita

El Nobel a la UB.

Octavio Paz al claustre de la Universitat de Barcelona el 1982

GUILLERMINA PUIG/ARXIU

L'exposició sobre Octavio Paz amb la portada de *La Vanguardia*

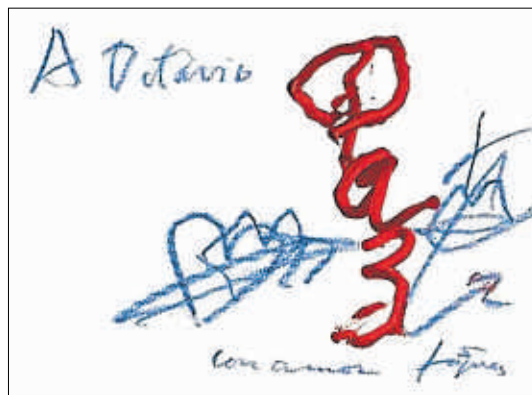
Del 'no passaran' a l'antiestalinisme

■ A la primera vitrina de l'exposició del Consolat General de Mèxic a Barcelona destaca una portada de *La Vanguardia* del 18 de juliol del 1937. En plena Guerra Civil, es pot veure la imatge d'un míting ple de públic del sindicat Cadci a Barcelona. El text de l'interior precisa que "el poeta mexicà Octavio Paz va llegir un poema escrit en els moments més crítics de la nostra lluita quan els portaveus feixistes enganyaven tothom dient que les tropes anomenades nacionalistes havien entrat a Madrid. El poema, admirablement versificat, es titula *No pasarán*".

Aquell jove poeta de 22 anys havia estat convidat per Pablo Neruda, Rafael Alberti i Arturo Serrano Plaia, organitzadors del segon Congrés Internacional d'Escriptors per a la Defensa de la Cultura que es va celebrar a València. I 40 anys més tard,

Octavio Paz va tornar a València per commemorar aquella trobada i ho va fer amb un autocrític discurs inaugural que va qüestionar clarament la deriva estalinista del comunisme.

Paz va reconèixer sempre el seu deute amb un català anarquista, Josep Bosch, que havia conegut a Mèxic i que va morir durant la Guerra Civil. Deia que era "un altre dels dissidents de l'URSS que van dissipar les meves tenebres ideològiques". També va mantenir una intensa relació amb diversos intel·lectuals catalans exiliats a Mèxic. I entre ells, i molt especialment, amb el poeta Ramon Xirau, fill del filòsof emporданès Joaquim Xirau, exiliat el 1939.

Dedicatòria de Tàpies a Octavio Paz

permet, a més, conèixer la casa Muley Afid, edifici de Puig i Cadafalch (passeig de la Bonanova, 55), que també fa cent anys.

Tot i que la primera visita d'Octavio Paz a Barcelona va ser el 1937, la seva primera aproximació real a l'àmbit català es produeix el 1961, quan és convidat a participar com a jurat en el primer premi Formentor de Mallorca per l'editor Carlos Barral, a qui havia conegut a Mèxic a través de Max Aub. Allà es troba amb Jaime Gil de Biedma, Jaime Salinas, Juan Goytisolo i Josep Maria Castellet. També hi coneix un escriptor excèntric, Cristóbal Serra, que al seu torn li donarà a conèixer la poesia d'un jove Pere Gimferrer.

Octavio Paz era diplomàtic i el seu primer càrrec com a ambaixador va ser a l'Índia. Però l'octubre del 1968 renuncia a l'ambaixada en protesta per la matança d'estudiants a la plaça Tlatelolco de Mèxic. Marxa amb vaixell i s'atura al moll de Barcelona, on van a rebre'l i li organitzen un sopar Carlos Barral, Gabriel Ferrater, Carlos Fuentes, Julio Cortázar i Gabriel García Márquez, entre d'altres. Eren els anys del boom llatinoamericà a Barcelona, i des d'aquell moment s'intensifica la seva relació amb la ciutat. Un any després es publica el seu primer llibre a Catalunya: *La centena. Poemas 1935-1968*. Carlos Barral es convertirà, a través de Seix i Barral, en el seu editor. Col·labora a la revista *Destino* (l'exposició recull també una conferència seva sobre les seves lectures formatives publicada a la revista *Camp de l'Arpa* el 1980, que no forma part de la seva obra completa). Entre el 1977 i el 1978 rep el premi de la Crítica de Barcelona i publica *Petrificada petrificante*, amb gravats d'Antoni Tàpies que es poden veure també a l'exposició (a més d'una altra obra realitzada conjuntament amb el pintor Vicente Rojo).

A finals del 1982 ofereix una lectura de la seva poesia a la Universitat de Barcelona amb un parròmf ple de joves estudiants. El Círculo de Lectores li publica les obres completes. La Institució de les Lletres Catalanes el convida a passar uns dies a Barcelona, el 1992, durant els quals participa en diversos actes, com ara un re-

cital de poesia al pavelló Mies van der Rohe, presentat per Gimferrer. El 1994 intervé en el simposi *Les avantguardes compleixen cent anys* al museu Picasso, convidat per Félix de Azúa, i inaugura una escola de primària a l'Eixample que porta el seu nom. Joan Brossa, Josep Palau i Fabre (a qui coneix des de principis dels anys cinquanta, probablement de París), Frederic Amat, Joan Miró o Nicanor Vélez van ser altres amics catalans.

Octavio Paz va morir el 19 d'abril del 1998 a Mèxic i no va poder rebre el premi Blanquerna que li havia concedit la Generalitat. D'aquesta profunda amistat amb Catalunya se'n fa ressò amb tots els detalls aquesta exposició que porta per títol un poema de Paz dedicat a Tàpies.●

Carta adreçada a Joan Miró

Mèxic,

21 d'agost de 1974

(...) Estuvimos en Barcelona y su ciudad nos conquistó —creo que se lo habrán dicho los Sert, los Tàpies y los poetas Brossa y Gimferrer, que fueron nuestros guías. Para mí, hombre del Altiplano de México pero con raíces mediterráneas, Cataluña y su mar me devolvieron una parte de mi historia (...) Sert nos mostró el Museo que construye para la Fundación Miró. Nos pareció muy hermoso y lo que más me impresionó fue cómo, dentro de su carácter moderno y en perfecto equilibrio con el magnífico paisaje, José Luis ha logrado recoger y proyectar la tradición de la arquitectura popular mediterránea. La Fundación Miró —ya que Joan Miró es un poeta— será el lugar en que se cruzan la pintura, la escultura y la poesía. Usted mismo lo ha dicho: por la poesía surrealista encontró el camino hacia sí mismo —un camino que le ha llevado a redescubrir y reinventar el mundo para nosotros".